

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՈՒ

«ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ԿԱՐԳԻ» ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ

(«ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ԿԱՐԳ»Ի ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Այս տարուան Օգոստոսի 15-էն 30 գումարուեցաւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի «Հաւատք և Կարգ» (Faith and Order) կոչուած Յանձնախումբի ժողովը, Պինկալօր, Հնդկաստանի մէջ: Քրիստոնեայ բոլոր Եկեղեցիներէն եկած 185 ներկայացուցիչներ, մեծ մասամբ յայտնի աստուածաբաններ, յիսուհ երկիրներէ և բոլոր ցամաքամասերէն, հաւաքուեցան Միջ-Եկեղեցական Քրիստոնէական Կեդրոնին մէջ (Ecumenical Christian Center), Պինկալօրի մօտ և քըննարկեցին առաջարկուած երկու նիւթերը. «Պասասիւան սալ յոյսի մասին որ ի մեզ է» (Ա. Պետ., Գ. 15) և «Միասին անիլ միութեան մէջ»: Ուշագրաւ է որ, թէ և Հռովմի Կաթողիկ Եկեղեցին պաշտօնական անդամ չէ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին, սակայն անոր ներկայացուցիչները անդամ են Հաւատքի և Կարգի Յանձնախումբին, լման անդամակցութեամբ: Պինկալօրի ժողովին, Կաթողիկ անդամակցողները թիւով տասներկու էին և անոնց մէջ կային յայտնի աստուածաբաններ, ինչպէս Մօսէնէոս Սարգսի (Իտալիոյ Կաթողիկ աստուածաբաններու նախագահը), Հայր Տիւփրէ, Փրօֆ. Պրուեն, Փրօֆ. Խիլար Կայլն:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին Հաւատքի և Կարգի ժողովներուն մասնակցած է առաջին իսկ օրէն, այս միջ-Եկեղեցական կազմակերպութեան հիմնադրութեան օրէն:

Շատեր մոռցած են այսօր թէ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը հիմնուեցաւ համադրելով արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող երկու խորհուրդներ. Միսինարական Միջպզգային ժողովը և Հաւատքի և Կարգի ժողովը: Առաջինին նպատակն էր համադրել, համակարգել և միացնել միսինարական տարբեր առաքելութիւնները, որոնք Բողոքական Եկեղեցիներու կողմէ կ'երթային հեթանոս ժողովուրդները քրիստոնէացնելու, սակայն իրենց բաժանումներով զայնակողութիւն կը ստեղծէին: Իսկ երկրորդը՝ շարժում մըն էր, սկսած Եկեղեցիներու մերձեցման և միութեան նպատակով, սակայն աստուածաբանական մտածումի և դաւանական բանաձևումներու վերամշակման ճամբով:

Առաջին իսկ օրէն, Հայաստանեայց Եկեղեցին ողջունեց «Հաւատքի և Կարգի Համաշխարհային ժողովը» մեծ խանդավառութեամբ: 1926 Մայիս 19ին ղրկուած հրաւերին, Ամենայն Հայոց Հայրապետը պատասխանեց ղրականօրէն և նշանակեց երեք ներկայացուցիչներ, որպէսզի տանին Լօզանի ժողովին Հայց. Եկեղեցիի պաշտօնական ձայնը: Անոնք էին՝ Տիրայր Արքեպս., Առաջնորդ Ամեն

քիկայի, Ղևոնդ Եպս. Դուրեան, Մանչեսթըրի Հովիւ և Գրիգորիս Եպս. Պալաքեան, Կաթողիկոսական Պատուիրակ Երոպայի, Իսկ Գերագոյն Հոգևոր Խորհուրդը, 1927 Յունիս 4 Թուակիր պաշտօնադրով, յղուած կաթողիկոսական ներկայացուցիչներուն, կը բանաձևէր երեք սկզբունքներ, որոնցմով պիտի առաջնորդուէին իր ներկայացուցիչները: Սոյն պաշտօնագիրը կ'ըսէ. «Ողջունել համաքրիստոնէական համագումարի բացումը, յայտնել Հայ Առաքելական հնադարեան ազգային Եկեղեցւոյ սիրով մասնակցիլը նրան, որ Եկեղեցիների մեծացման է ձգտում և ընդհանուր համագործակցութեամբ Քրիստոսի սիրոյ շնչով աշխարհը ջերմացնելու և նրա Աւետարանի յաւիտենական զաղափարները կեանքի մէջ մարմնացնելու նպատակն է դրել...»:

Կարգադիր Յանձնախումբի գումարած առաջին նիստին, Երևանոյէմի Պատրիարք Եղիշէ Արքեպս. Դուրեան «ի պաշտօնէ» անդամ նշանակուած է Համաշխարհային Ժողովին «Արևելեան Եկեղեցիներու միւս պատրիարքներուն հետ», իսկ Գրիգորիս Եպս. Պալաքեան ընտրուած է Գործադիր Յանձնաժողովին (Continuation Committee) անդամ:

1927ի «Սիոն» ամսագիրը, որուն վերահրատարակութիւնը սկսած էր Դուրեան Պատրիարքի կարգադրութեամբ և Բարզէն Եպս. Կիւլէսէրեանի խմբագրապետութեամբ, Յուլիս-Օգոստոսի իր Թիւի խմբագրականով Լօզանի ժողովին կ'անդրադառնար կոչելով զայն «Կրօնական Մեծ Շարժում մը»:

Երջանկայիշատակ Բարզէն Արքեպս. Կիւլէսէրեան, որ այդ տարին իսկ կոչուած էր «Սիոն»ի խմբագրութեան պաշտօնին, իր խմբագրականով կ'ողջունէր քրիստոնէայ Եկեղեցիներու վերամրացման ձգտող այս ձեռնարկը. «Սիրեցե՛ք զՍիւնեանս. Տէրունի պատգամին ընդարձակ և ճոխ մէկ զործունէութիւնն է որ կ'արտացոլայ Հաւատքի և Կարգի միութեան համաշխարհային շարժումին մէջ և ասիկա ստուգիւ ցոյց կու տայ թէ Աւետարանը և Քրիստոնէութիւնը կրցած են թափանցել միտքերու և հոգիներու խորքն ու ալքը, և զտած են իրենց քարոզած սիրոյն և եղբայրութեան ամենէն զործնական և ամենէն օգտակար մեկնութեան կերպը»:

1927ի ժողովի խանդավառ մասնակցութիւնը Հայ Առաքելական Եկեղեցիին կանցեւում մը ունեցաւ յետագային: Սկսած էր եպիսկոպոսներու նշանակումով և Պատրիարքի պաշտօնական անդամակցութեամբ Նախագահական Մարմին, մեր Եկեղեցին յանկարծ ետ քայլ մը կը կատարէ. «Հաւատքի և Կարգի» ժողովներուն, որոնք իրարու կը յաջորդեն, մինչև կազմութիւնը Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին, կան Հայ Եկեղեցականներու անուններ, սակայն ո՛չ նախագահութեան մէջ, ոչ զործի խումբին մէջ (Working Committee) և երբեմն ոչ իսկ Յանձնախումբին մէջ: Լօզանէն ետք Էտինպըրայի ժողովէն մինչև Մոնթրէալ, Հայց. Եկեղեցին մասնակցեցաւ «Հաւատքի և Կարգի» ժողովներուն, պատահականօրէն և ոչ—պաշտօնական ներկայացուցիչներով, ինչպէս էր պարագան առաջին ժողովին:

Կը տարուինք մտածելու, թէ պատճառը այս վերապահութեան կրկնակի է: Լօզանի փորձառութենէն խտր, երբ Երջանկայիշատակ Ղևոնդ Եպս. Դուրեան շարունակեց մասնակցիլ զանազան հաւաքոյթներու, Ամերիկայի մէջ, և

յայտ եկաւ երևոյթ մը, որ վտանգաւոր նկատուեցաւ մեր Եկեղեցւոյ բարձր. աստիճան եկեղեցականներուն կողմէ. դաւանական զիջումներու զառիվարը, որ փոխանակ առաջնորդելու Եկեղեցիներու միութեան, փոխադարձ յարգանքի և հանդուրժողութեան հիման վրայ, կը սպառնար սահնցնել տկարացած մեր Եկեղեցիին՝ դէպի ուրացումներու խորխորատը, ուրացումը մանաւանդ մեր Եկեղեցիին դաւանական կեցութեան և վարդապետական ըմբռնումին՝ Քաղկեդոնեան բանաձևումներուն նկատմամբ: Վերապահութեան երկրորդ պատճառն էր հաւա. նաքար Բողոքականներու տիրող ձգտումը, ժողովներու մէջ, հաւատքի և կարգի բոլոր հարցերը վերաքննութեան ենթարկելու շարունակ, անգիտանալով Եկեղեցիին աւանդութիւնը և Աստուածաշունչի մեկնութեան տալով անհատական և ազատ բնոյթ մը:

Կրնայ ըլլալ նաև որ վերապահութենէ աւելի՝ անտարբերութիւն մը կար մերոնց մօտ՝ Եկեղեցիներու միութեան ամբողջ շարժումին նկատմամբ, նկատելով զայն օտար և մեզի համար՝ աւելորդ պաճուճանք մը (lux), քանի որ Հայաստանի մէջ թէ արտասահման, մեր Եկեղեցին կ'ապրէր վիրաւոր, ամէն կողմէն հարուածուած, իր պատմութեան ամենէն դժուարին տարիները:

Առաջին իսկ օրէն, 1927ի Լօզանի ժողովէն սկսեալ, «Հաւատքի և Կարգի» ժողովները եղան Քրիստոնեայ Եկեղեցիներէն զրկուած աստուածաբան. ներու մեծ հաւաքոյթներ, նպատակ ունենալով ուսումնասիրել և քննարկել տարբերութիւնները, որոնց հետեանքն էր իրատեսութեան բաժանեալ վիճակը: Սկզբնական տարիներու, նախ անճշտողներու մտածումին մէջ կը տիրէր այն համոզումը թէ դաւանակ ստորբեր հասկացողութիւններն են հիմնական արգելքը միութեան և թէ անոնց բարձումով, այսինքն աստուածաբանական վարդապետութիւններու շուրջ որոշ համաձայնութիւններ գոյացնելով, Եկեղեցիները կրնան իրագործել բաղձացուած միութիւնը: Այս հիման վրայ, «Հաւատքի և Կարգի» ընդհանուր ժողովները կազմեցին յանձնախումբեր և անոնց յանձնեցին աստուածաբանական որոշ հարցերու քննարկումը: Այս հարցերն էին.

- 1) Եկեղեցւոյն պատգամը աշխարհին՝ Աւետարանը:
- 2) Եկեղեցւոյն բնութիւնը:
- 3) Եկեղեցւոյն ընդհանուր դաւանութիւնը հաւատքի մասին:
- 4) Եկեղեցւոյն պաշտօնէութիւնը:
- 5) Խորհուրդներ:
- 6) Մէկ Քրիստոնէութիւն և Եկեղեցիներու փոխ-յարաբերութիւնները:

Մինչև Լոնտի ժողովը (1952) մասնազէտ աստուածաբաններու խումբեր, որոնք զբաղեցան այս հարցերու քննարկութեամբ, եկեղեցաբանական հարցերը բաղդատական մեթոտով վերլուծեցին, ի յայտ բերելու համար թէ Եկեղեցիները դաւանական ո՞ր հարցին մէջ կը տարբերին և թէ ինչպիսի՞ կարելիութիւններ կան յաղթահարելու տարբերութիւնները համաձայնութիւններով: Բաղդատական այս մեթոտը չտուաւ սպասուած արդիւնքը, թէև մօեց իւրաքանչիւր Եկեղեցիի աստուածաբաններ միասնաբար տանելու լուրջ ուսումնասիրութիւններ և ստեղծելու փոխադարձաբար հասկնալի եզրաբանութիւն մը:

Լուսնտի ժողովը նոր մեթոտ մը թելադրեց փոխարինելու կամ ամբողջացնելու համար եկեղեցաբանականը, այն էր «քրիստոսաբանական մեթոտ»։ Աստուածաբանական ուսումնասիրութիւնները կեդրոնացան «Քրիստոս» և «Եկեղեցի» հասկացողութիւնները պարզաբանելու անհրաժեշտութեան վրայ և աշխատանքի խումբերը լծուեցան նոր ուսումնասիրութիւններու, նոր նիւթերու շուրջ։ 1967ին Պրիսթօլի ժողովին բերուած ուսումնասիրութիւններու վերնագիրները բաւական են բնորոշելու համար նոր մտահոգութիւնները։

1) Աստուած՝ բնութեան և պատմութեան մէջ։

2) Ս. Գիրք և աւանդութիւն։

3) Հաղորդութիւն։

4) Եկեղեցին և Հրեայ ժողովուրդը։

«Հաւատք և Կարգ»ի կեանքին մէջ մեծ անկիւնադարձ մը կատարեց Լուվէնի ժողովը, 1971ին։ Կարգ մը Եկեղեցիներ միութիւնը իրազործած էին իրարու միջև։ Որոշ միութիւններ կայացած էին, առանց նկատի առնելու դաւանական տարբերութիւնները և առանց լուծելու վարդապետական չժուարուծութիւնները։ Աստուածաբաններու մասնագիտական պրպտումներուն ձգելով շարունակել վիճաբանութիւնները, միացած Եկեղեցիները որոշած էին հաղորդութեան մասնել իրարու հետ, ճանչնալ ձեռնադրուած պաշտօնեաներու հանգամանքը և գործակցիլ իրարու հետ, Եկեղեցիի կեանքէն ներս։

Այս բոլոր շարժումներէն դուրս մնաց մեր Եկեղեցին, թէև Գերշ. Տ. Տիրան Արքեպս. Ներսիսեանի, Գերշ. Տ. Գերենիկ Եպս. Փօլատեանի և աւելի ուշ՝ Գերշ. Տ. Գարեգին Եպս. Սարգիսեանի անունները յիշատակուած են իբրև «դիտող» կամ «հիւր» եկեղեցականներ, շարունակաբար զուամարուած ժողովներու տեղեկագիրներուն վերջաւորութեան։

Երբ 1958ին կազմուեցաւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը և 1962ին Հայց. Եկեղեցին պաշտօնապէս անդամագրուեցաւ անոր, պատահած էր արդէն մեր Եկեղեցւոյ երկու Կաթողիկոսութիւններու միջև տագնապը, որ մղեց իւրաքանչիւրը իր անկախ անդամակցութիւնը բերելու Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին՝ Փափանակ, ինչպէս 1927ի Լօզանի ժողովին, ներկայանալու իբրև մէկ Եկեղեցի, մէկ պատգամաւորութեամբ և յստակ վերաբերմունքով մը ժողովի աշխատանքներուն նկատմամբ, իւրաքանչիւր Կաթողիկոսարան ունեցաւ իր ներկայացուցիչը կամ ներկայացուցիչները, սակայն Ընդհանուր Ժողովներուն յատկապէս և ոչ «Հաւատքի և Կարգ»ի ժողովներուն։ 1971ին, Լուվէն զուամարուած ժողովին կը գտնենք անուն մը միայն, Գաղկեզոնի ժողովին բերած հարցերով զբաղող խումբին մէջ. այն է Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Աշտնիկ անունը, Անթիլիասէն։

Այս տարուան Պնկալօր, Հնդկաստան զուամարուած ժողովին մասնակցեցան Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի անուանով, և Հոգշ. Տ. Արամ Վրդ. Քէշիշեան, Անթիլիասէն։

Երկու շաբաթներու ընթացքին, ժողովը քննութեան ենթարկեց բոլոր աշխարհամասերէն եկած արտայայտութիւնները քիստոնէական յոյսին, այսօր-

ուան աշխարհի ալեկոծումներուն դիմաց: Տասը առանձին ենթա-Յանձնախումբեր քննարկեցին այդ արտայայտութիւններէն իւրաքանչիւրը և տասներորդ Յանձնախումբը համադրեց բոլորին աշխատանքները «Վերջնագոյն Յոյս»ը վերնագրուած գեղեցիկ գրութեամբ մը: Վերջին երեք օրերուն ալ, ժողովը քննարկեց «Միասին աճիլ գէպի Միութիւն» նիւթը, նկատի առնելով յատկապէս Մկրտիչեան, Պասարազի և Ձեռնագրութեան մասին կատարուած աշխատանքները: Վերջին հինգ տարիներու ընթացքին, եկեղեցիներու աստուածաբաններ-կայացուցիչները, երկար խորհրդակցութիւններէ ետք, հասած էին համաձայնութեան մը, երեք խորհուրդներուն շուրջ: Համաձայնութեան արդիւնքը եղած էր հրատարակութիւնը զրքոյկի մը, «Մէկ մկրտութիւն, մէկ հաղորդութիւն և փոխադարձաբար ճանչցուած պաշտօնէութիւն»: Ստանալէ ետք այս զրքոյկը, իւրաքանչիւր եկեղեցի արտայայտած էր իր տեսակէտը անոր պարունակած բանաձևումներու մասին: Ժողովին յանձնարարութիւնը եղաւ որ շարունակուի «Հաւատքի և Կարգի» Յանձնաժողովին և եկեղեցիներու միջև զարգացող այս խօսակցութիւնը, հասնելու համար համաձայնութեան ձևի մը, զոր կը կոչեն consensus, և որ կ'արտայայտէ կարծիքներու համընկնում մը, աւելի քան ամբողջական նոյնութիւն մը:

Պիակալօրի ժողովը, իր կատարած աստուածաբանական աշխատանքին իբրև արտայայտութիւն, հրատարակեց «հաւասքի հասարակաց դաւանութիւն» մը, որ արժանացաւ Բողոքական, Ուղղափառ և Կաթոլիկ եկեղեցիներու ներկայացուցիչներու հաւաքական հաւանութեան:

Վերջացնելու համար, կը հրատարակենք մի քանի հատուածներ այդ «դաւանութենէն», յուսալով որ մեր եկեղեցիին հորազատ գաւազները կը գտնեն այնտեղ նոր ներշնչումներ, իրենց հաւատքը զօրացնող:

★ * ★

«Մենք լսեցինք յոյսի, ձայներ, որովհետեւ մենք հոս կոչուած ենք հաշիւ տալու մեր յոյսի մասին (Ա. Պետ., Գ. 15): Մենք խաւմբ մըն ենք 160 քրիստոնեաներու, հաւաքուած Հնդկաստանի մէջ, եկած բազմազան եկեղեցիներէ եւ երկիրներէ, իբրեւ եկեղեցիներու Համաեւարհային Խորհուրդի «Հաւասքի եւ Կարգի» Յանձնախումբ: Մեր եկեղեցիները տուած են մեզի տեսանելի միութեան դասը յառաջացնելու պարտականութիւնը: Այդ պարտաւորութեան կեդրոնն է զարգացումը եկեղեցիներու միջեւ իրենց հաւասքը միասնաբար դաւանելու կարելիութեան:

★ * ★

«Քրիստոս յաբեալ ի մեռելոց:» Սակայն Յարուցեալը մոյն խաչեցեալն է: Այս կը նշանակէ թէ յոյսի մեր կեանքը-պնկանգութեան ապահովութիւն մը չէ, այլ հրաւեր մը վստահաւորութեան: Յոյսի մէջ ապրիլ չի՝ նշանակէ

նպատակի մը հասած ըլլալ, այլ գտնուիլ շարունակ վստահեցնող լեցուն համբու մը վրայ:

Յոյսով ապրիլ կը նշանակէ յանձն առնել *պայքարը*: Մեզի զլացուած է առաւելութիւնը ըլլալու «ոչ տաք եւ ոչ պաղ», յանձն առնելու կեղծ չէզոքութիւն մը, որ գաղտնիքն պաշտպանութիւնն է իշխանութեան գլուխ գտնուողներուն: Պայքարի կը նշանակէ կողմ բռնել, ըսել «այո» ոմանց, ուրիշներուն «ոչ» ըսելու գինով: Եթէ համբերող դիմացկունութիւն մը միակ կարելի միջոցն է, այդ եւս բողոքի ձեւ մըն է: Կրնանք ձախտիլ, քանի որ Աստուած կրնայ գործածել մեր ձախտութիւնները իր նպատակներու իրագործման մէջ: Յոյսը կ'ընդգրկէ պայքարի յանձնառութիւնը:

Յոյսով ապրիլ կը նշանակէ յանձն առնել *իշխանութեան գործածութիւնը*: Ոմանք չափազանց իշխանութիւն ունին, այնքան որ անվստահելի են: Ուրիշներ շատ քիչ իշխանութիւն ունին արդիւնքի մը հասնելու համար: Ճիշդ չէ՝ որ քիչեր իրենց որոշումները պարտադրեալ շատ են: Պէտք է նոյնանանք իշխանութեան զրկուածներուն հետ եւ օգնենք անոնց, դուրս գալու ուրիշներուն ենթարկուածութենէն: Սակայն նաեւ պէտք է ծառայութիւն մատուցանենք իշխանութեան գլուխ գտնուողներուն, թելադրելով անոնց որ լսեն «աշխարհի արհամարհեալներուն», որ իշխանութիւնը գործածեն արդարութեամբ եւ բաժնեն զայն դուրս մնացածներուն հետ: Յոյսը կ'ընդգրկէ իշխանութեան պատասխանատու գործադրութիւնը եւ անոր անպատասխանութիւնները:

Յոյսով ապրիլ կը նշանակէ *հաստատուել նորը եւ վերահաստատուել հինը*: Հաստատել նորը ընդունիլ է թէ Քրիստոս կ'երթայ մեր առջեւ: Վերահաստատել հինը ընդունիլ է թէ Ան չեկաւ կործանելու, այլ լրութեան հասցնելու, որովհետեւ նոյնն է Ան, երէկ եւ այսօր եւ յաւիտեան:

Յոյսով ապրիլ կը նշանակէ յանձն առնել *ինքն սքանադատութիւնը* իբրեւ *միջոց վերանորոգումի*: Մեակոյթէն եւ եկեղեցիէն ներս, վերանորոգումը կու գայ՝ վերաքննութեամբ հաստատուած իրականութեան, զայն վերակենդանացնելու կամ մէկզի ելք տալու համար: Սակայն բառին իսկական իմաստով վերանորոգումը մեր իշխանութենէն վեր է: Ան կը ծաղկի երբ Աստուած դասէ մեզ եւ առաջնորդէ մեզ զղջումի եւ ապաշխարութեան պտուղ բերելու: Այս կրնայ նաեւ քանի մեզ թեթեւամտութեան, ինքնազննութեան շատ լուրջի չափնելու կամեցողութեան մը: Անոնք միայն որոնք կրնան ժպտիլ իրենք իրենց նկատմամբ կրնան, ի վերջոյ, լուրջի առնել ուրիշները: Յոյսը կ'ենթադրէ իմանալն ապացուցութիւնը, իբրեւ վերանորոգումի միջոց:

Յոյսով ապրիլ կ'ենթադրէ *անցնիլ մահուան վտանգին նոյն այդ յոյսի սիրոյն*: Ոչ մէկ քրիստոնեայ իրաւունք ունի որոշելու որ ուրիշ մը պէտք է նա-

հասակութի: Սակայն մեզմէ իւրաքանչիւրը կը դիմագրաւէ հաւանականութիւնը թէ վկայութիւնը կրնայ ըլլալ սուղ արժող վկայութիւն: Քրիստոնէական յոյսը խուսափում չէ՝ մահէն, այլ յաղթահարումը մահուան: Անոնք որ իրապէս կ'ապրին յոյսով, հաշտուած են մահուան հետ եւ կրնան դիմագրաւել վստահութիւնը: Քրիստոսի հետ մեռնելու: Ոմանց համար այս խօսքերը հառաքանութիւն են, ուրիշներու համար՝ ժայռի նման հաստատուն վստահութիւնն է, որով կը դիմագրաւեն ամէն նոր օր: Յոյսով ապրիլ կ'ընդգրկէ մահուան վստահութիւնը նոյն այդ յոյսի սիրոյն:

«Հաւատարիմ է բանս, զի եթէ ընդ նմա մեռաք, ընդ նմին և կեցցուք. եթէ համբերեմք, ընդ նմին և թաղաւորեացուք. և եթէ ուրանամք, և նա ուր բանայ զմեզ. և եթէ չհաւատամք, նա հաւատարիմ մնայ, ուրանալ զանձն իւր ոչ կարէ» (Բ. Տիմ., Բ. 11-13):

Շ .

